

A PTK. JOGI SZEMÉLY KÖNYVE ESETLEGES FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL

I. A PTK. FELÜLVIZSGÁLATÁNAK INDOKOLTSÁGÁRÓL – ÁLTALÁBAN

2014. március 15-én lépett hatályba az új magyar Polgári Törvénykönyv, a 2013. évi V. törvény. Hatálybalépése óta mintegy két év telt el. Ennek alapján számosan vannak olyanok, akik az Igazságügyi Minisztérium Ptk. intézményes felülvizsgálatára vonatkozó tervét¹ *megalapozatlannak*, idő előttinek tartják. Különös erővel nyilvánult meg ez a Ptk.-t előkészítő Kodifikációs Szakértő Bizottság vezetőjének, Vékás Lajos professzornak jogi szaklapokban közzétett „nyílt levelében”².

Véleményem szerint egyet lehet érteni azzal az állásponttal, hogy ilyen rövid idő után a jelentősebb gyakorlati tapasztalatok hiányában *konceptcionális változtatásokat* végrehajtani a Ptk.-n *nem indokolt*. Különösen nem indokolt a Ptk. előkészítése során felmerült vitákat újra feleleveníteni és most mintegy revánst venni a Szakértő Bizottságban, illetve a Kodifikációs Főbizottságban elszenvedett „vereségért”. Az is helyes nézet, mely szerint a Ptk. gyakorlati alkalmazása során felmerült problémákat *elsődlegesen jogszabály-értelmezéssel, a bírói gyakorlatban* kell megoldani.³ E tekintetben viszont türelmet kell tanúsítani – néhány évre még szükség van a Ptk. új intézményeivel kapcsolatos joggyakorlat kiforrásához, illetve ahhoz, hogy a Kúria jogegységi döntésekkel integrálja az egymástól eltérő bírói ítéleteket.

Ugyanakkor azonban szerintem *helytelen általában és teljes mértékben elzárkózni* a Ptk. felülvizsgálatától. Mindenekelőtt vannak olyan rendelkezések, amelyekkel kapcsolatban jellegükénél fogva nem is lehetséges bírói gyakorlat kialakulása. Vannak olyan szabályok továbbá – ilyenek a Ptk. hatálybalépése után rögtön tömegesen jelentkező cégügyek –, amelyeknél van ugyan bírói gyakorlat, de ezek nem kerülnek fel a Kúriához, így a legfelsőbb bírósági fórumnak nincs módja a jogegységesítésre.⁴ Ezeknél a szabályoknál, de csak akkor,

amennyiben már most megállapítható, hogy *lényeges társadalmi-gazdasági hátrányokat* okoznak, illetve jelentős mértékű *jogbizonytalansággal* járnak, célszerű, hogy már 2016–2017-ben a Ptk. felülvizsgálatára kerüljön sor. (Jelen tanulmány kizárólag a Ptk. jogi személy könyvével foglalkozik.)

Az intézményes felülvizsgálat ugyanis jobb, mint a burkolt ad hoc Ptk.-módosítások, amelyekre az elmúlt két évben sajnálatos módon már számos esetben sor kerül. Nevezetesen:

- mindenekelőtt maga a *Ptké.* is módosította a Ptk.-t, és azóta is a Ptké.-n keresztül gyakran „módosítgatnak”. Erre jó példa a legutóbbi időből a 2015. évi CCXVIII. törvény, amely a Ptké.-be beépített 10/A. §-sal elvonta a szavazati joggal nem rendelkező társasági tagoktól (pl. dolgozói részvényesektől), illetve az egyesületek tiszteletbeli és pártoló tagjaitól azt az évtizedek óta zavartalanul működő jogukat, hogy a jogi személy szerveinek határozatait bíróságnál megtámadják;

- mivel a Ptk. elméleti alapon készült és félig-meddig tudatosan elzárkózott a mindennapos gyakorlati problémák megoldásától, számos törvény egészítette ki már eddig is a Ptk. rendelkezéseit, sok esetben úgy, hogy a Ptk.-val *ellentétes szabályokat tartalmaznak* (pl. a jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről és szétválásáról szóló 2013. évi CLXXVII. törvény, a szomszédjogi törvény – 2013. évi CLXXIV. törvény);

- a Ptk.-ból annak kizárólag magánjogi jellegéből kifolyólag, azaz a *jogági komplexitást mellőző* felfogásából származó „lukak” kitöltése más törvényekkel történt (pl. köztestületek-közalapítványok, valamint költségvetési szervek az államháztartási törvényben, az egyesületi szövetségek, az egyesületi pártoló és tiszteletbeli tagok, valamint az ún. civil társaságok szabályozása a 2011. évi CLXXV. törvényben a civiltörvény módosításával, a nonprofit társaság vagy a tagkizárás szabályai a cégeljárásról szóló 2006. évi V. törvény módosításában). Ezek a kiegészítések sok esetben a Ptk.-val *ellentétes szabályokat* is tartalmaznak – lásd pl. a jogi személy létesítő okiratának érvénytelenségére vonatkozó szabályozást a Ptk. 3:15. §-ában, illetve a Ctv. 69. §-ában a nyilvántartásba való jogerős bejegyzés utáni törlési perek vonatkozásában;

- végül kifejezett Ptk.-módosításokkal is bőven találkozhatunk, mégpedig – ami kodifikációs szempontból még jobban kifogásolható – már a Ptk. 2014. évi hatálybalépése előtt is. Először erre a takarékszövetkezeti integráció kapcsán került sor a visszaváltható kötvény vonatkozásában 2013 szeptemberében, majd ami egészen kirívó, a 2013. évi CCLII. törvény több mint ötven he-

¹ Lásd Bodzási Balázs: Az új Ptk. esetleges módosításairól. Magyar Jog 2016/2.

² Vékás Lajos álláspontját, lásd Bakó Beáta interjújában Veszélyes máris hozzányúlni a Ptk.-hoz címmel a Mandiner 2016. február 11-i számában.

³ A Kúria 1/2014. számú PJE határozatában meghatározta azokat a jogegységi döntéseket, elvi döntéseket, kollégiumi állásfoglalásokat, amelyek az új Ptk. után is irányadónak tekint, illetve meghatározta, hogy ezek közül melyek meghaladtak.

⁴ Ilyen pl. a 3:4. §-ban foglalt ún. eltérési generálklauszula. Ha az adott cégbíróság engedélyezi az elérést, ez ellen nem fellebbez senki. Ha nem, ezt is tudomásul veszi a kérelmező, hiszen mielőbb be kívánja jegyeztetni a cégjegyzékbe a társaságát.

lyen módosította a Ptk.-t, ennek mintegy harmada az e tanulmány tárgyát képező jogi személy könyv.⁵

Egy nyílt intézményes felülvizsgálat, ráadásul egy olyan esetleges hallgatóságos kormányzati kötelezettségvállalással, mely szerint ezt követően már több évig ellenállnak annak a kísértésnek, hogy ad hoc problémák megoldása érdekében hozzányúljanak a Ptk.-hoz, szerintem a *jogbiztonság szempontjából is jobb megoldás lenne*. A felülvizsgálatot emellett úgy kellene végrehajtani, hogy az *ne érintse a Ptk. szerkezetét* – tehát ne legyenek a törvényben lukak, üres paragrafusok, illetve A, B, C paragrafusok. A Ptk. nemzetközileg is elismert, igen színvonalas jogalkotás, a *kódex stabilitását a lehető legteljesebb mértékben tiszteletben kell tartani*. Ugyanakkor jogalkotási kényszerhelyzet még nincsen, de véleményem szerint a Ptk. intézményes felülvizsgálatával nincs értelme tovább várni a harmadik könyv tekintetében.

Végül is 2016 májusában az Igazságügyi Minisztérium benyújtotta javaslatát a Ptk. módosítására, amelyet az Országgyűlés elfogadott (2016. évi LXXVII. törvény). A javaslat elsődlegesen a Ptk. ötödik könyve zálogjogi szabályait, illetve a hatodik könyvből az értékpapírjogi szabályozást érintette. A jogi személy könyv felülvizsgálata gyakorlatilag elmaradt, pusztán a vezető tisztviselők felelősségi szabályai változtak.

A következőkben a harmadik könyv, azaz a jogi személy könyv részleges módosítására vonatkozó javaslatimat tartalmazza de lege ferenda.

II. A PTK. JOGI SZEMÉLY KÖNYVE ÁLTALÁNOS PROBLÉMÁIRÓL

A Ptk. 3-as, azaz a jogi személyekről szóló könyvének – esetlegesen felülvizsgálatra vezető – problémái jórészt a történeti fejlődésmenetből erednek.

Míg a magyar civil jogban sosem volt kérdéses, hogy az *egyesületek* és az *alapítványok* (utóbbiak abban az esetben, ha egyáltalán vannak, hiszen a szocialista polgári jog tagadta az alapítvány intézményének létjogosultságát és az így a „régii” Ptk.-ban, az 1959. évi IV. törvényben nem szerepelt) a *jogi személyek alapvető típusai*, addig a *gazdasági társaságok*, mint kereskedelmi társaságok az 1928-as Magánjogi Törvénykönyv javaslatban sem szerepeltek. Az európai kontinentális civil jogok két alaptípusában a francia és a német civil jogban, a *duális felfogásnak* megfelelően az egyesület és az alapítvány a Polgári Törvénykönyvben, a gazdasági társaságok a Kereskedelmi Törvénykönyvben szerepeltek. Azok a XX. századi kódexek, mint a svájci és az új magyar Ptk. előkészítése során sokszor hivatkozott holland Ptk.-k, a monista felfogásnak megfelelően ugyan *bevitték* a kereskedelmi társasági jogot a Ptk.-ba, de részben csak részlegesen helyezték el a jogi személy könyvben (hiszen a közkereseti és a betéti társaságok „egyszerű szerződésként” nem voltak jogi személyek),

részben ezek a Ptk.-k *nem voltak tisztán magánjogi jellegűek*, jelentős kereskedelmi jogi vonatkozásokat (cégjog, könyvvezetés stb.) is tartalmaztak. Az újabb polgári jogi kodifikációkban előtérbe kerülő monista Ptk.-k, így a 2009-es román, illetve a 2012-es cseh Ptk. a kereskedelmi ügyleteket ugyan beviszi a Ptk.-ba, de a gazdasági társaságok jogát *külön törvényben hagyja*. Egészen eredeti megoldást tartalmaz a 2002-es brazil Ptk., amelyben a szerződésen alapuló társaságok (kkt., bt., kft.) ugyan bekerülnek a kódexbe, de az rt.-kről külön törvényt alkottak, amely ráadásul mögöttes jogterülete a Ptk.-ban szabályozott korlátolt felelősségű társaságnak.

Az 1990-es évek közepétől a 2000-es évek első évtizedének közepéig tartó orosz Ptk. könyvsorozatban a személyek könyvben viszonylag sok szabály van a gazdasági társaságokról (mintegy negyven), de mind a kft.-ről, mind az rt.-ről a Ptk.-t kiegészítve külön törvényt alkottak.

Az első magyar Ptk. (1959. évi IV. törvény) még a szocialista tervgazdálkodás terméke. Gyakorlatilag nem volt a jogi személyeknek általános része és az alapvető jogi személy típusok, így az állami vállalatok és a szövetkezetek vonatkozásában csak definitív szabályokat tartalmazott a Ptk. Ezeket a jogi személyeket külön törvények szabályozták – ez történt később az 1977-es Ptk.-módosítás során a Ptk.-ba bekerült jogi személy „gazdasági társaságokkal” (egyesülés, közös vállalat) is. Az egyesületek, mint a társadalmi szervezetek alfaja minimális tartalmi szabályozással került be a Ptk.-ba 1959-ben, az alapítvány pedig csak 1987-ben került vissza egy paragrafus erejéig a Ptk.-ba.

Lényegében ez a szabályozás fennmaradt a rendszerváltozás után is. *A gazdasági társaságok joga a Ptk.-tól függetlenül fejlődött a három társasági törvénnyel* (első Gt. 1988., második 1997., harmadik 2006.) és a korábbi szabályozáshoz hasonlóan csak definitív szabályok voltak ezekre nézve a Ptk.-ban, függetlenül attól, hogy a Gt.-k a társasági törvények mögöttes jogterületévé a Ptk.-t tették. Az egyesületi jog pedig lecövekelt az egyesületi szabályokat csak igen hiányosan szabályozó 1989. évi II. törvénynél, amelyet, mivel kétharmados törvény volt, az elharapódzó politikai ellentétek miatt a 2010-es kétharmados parlamenti többséget hozó választásokig nem lehetett módosítani.⁶ A Ptk.-ban alig voltak egyesületi szabályok, viszont 1993-ban bekerült a Ptk.-ba a félig-meddig közjogi természetű köztestület és közalapítvány, amelyeknek mögöttes jogterülete a Ptk. szórványos egyesületi és alapítványi joga volt. Ráadásul a Ptk.-ban nem módosult az 1987-es alapítványi szabályozás abból a szempontból, hogy alapítványt csak *közérdekű célra* lehetett létrehozni, tehát tisztán magánalapítványt jogukat az új Ptk.-ig nem ismert.

Bár a rendszerváltozás után felmerült egy *önálló kereskedelmi törvénykönyv* létrehozásának javaslata,⁷ a

⁵ Érdekes módon a Ptk. hatálybalépése előtti „durva” módosítás ellen senki sem tiltakozott, sőt az IM akkori parlamenti államtitkára jogászkonferencián kijelentette, hogy a módosítás a Kodifikációs Bizottsággal egyetértésben történt.

⁶ Az 1989. évi II. törvényben az egyesületeknek csak negyedévente kellett közgyűlést tartaniuk, az egyesületek ügyvezetése egyáltalán nem volt szabályozott, nem rendezte a törvény az egyesületek megszűnésének különböző eseteit sem.

⁷ Lásd a szerzőtől: A Kereskedelmi Törvénykönyv esetleges koncepciója. *Gazdaság és Jog*, 1999.4.

magyar civil jog uralkodó irányzata ezt mindig meggátolta és az egységes Polgári Törvénykönyv mellett foglalt állást. Így maradt ez 1998 után is, amikor megindult az új Polgári Törvénykönyv létrehozására irányuló kodifikációs munka.⁸ Abban a kérdésben nem volt vita, hogy a szerződéseket egységesen kell szabályozni, *ne legyenek önálló kereskedelmi ügyletek* (legfeljebb a fogyasztói szerződésekre kell néhány speciális szabály), de a gazdasági társaságok Ptk.-ba való beolvasztására csak néhány bizonytalan elméleti felvetés utalt. Amikor pedig Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozása után sor került az új társasági és az új cégtörvény létrehozására (2006. évi IV. és V. törvény), a gazdasági társaságok jogának Ptk.-ba való beolvasztása végkép lekerült a napirendről – ezt sem a Szakértő Bizottság javaslata, sem az elfogadott, de hatályba nem léptetett új Ptk. (2009. évi CXX. törvény) nem tartalmazta.⁹

A 2010-es választások után azonban gyökeresen megváltozott a helyzet. Az új kétharmados parlamenti többséggel rendelkező kormány – egyébként a korábbival azonos összetétellel – újraalakította a Ptk. Kodifikációs Szakértő Bizottságát, amelynek többségi javaslatára a Kodifikációs Főbizottság első ülésén, 2010. augusztus végén megszületett az a döntés, mely szerint

– a korábbi személyek könyv szét lesz választva természetes személyekről szóló, illetve jogi személyek könyvre, mert

– a jogi személy könyvbe bekerül a teljes mértékben újraszabályozandó egyesületi és alapítványi jog mellett a *gazdasági társaságok* teljes joga. Ilyen megoldás eddig a nemzetközi gyakorlatban nem volt és szükségképp azal járt, hogy a német-osztrák hagyományokkal szakítva a *közkereseti és a betéti társaságot* jogi személlyé kellett nyilvánítani.

A társasági jogi szakértők túlnyomó része idegenkedett ettől a megoldástól, mivel az a társasági jog civiljogi magvának a társasági jog polgári anyagi jogon túli, zömmel közjogi szabályaitól való *elszakítását* jelentette. Ugyanakkor alávetette magát a többségi civiljogi álláspontnak, ami viszont találkozott a kormányzat azon jogpolitikai szándékával, hogy az újraalkotandó Ptk. erősebben különbözzön a 2009-es Ptk.-tól. A kompromisszum pedig mintegy a Gt. beolvasztásának áráként az volt, hogy lényegében a Gt. Kodifikációs Bizottságának tagjaiból álló munkabizottság készíthette el a Ptk. jogi személy könyvének társasági részét. Ez 2011 nyarára el is készült.¹⁰ Ugyanakkor a munkabizottság ezen javaslatát a Szakértő Bizottság vezetője a Szakértő Bizottság többségének támogatásával ténylegesen nem

fogadta el és alapvetően más felfogásban építette be a társasági jogot a Ptk. harmadik könyvébe, mint ahogy ezt a munkabizottság javasolta. Az eltérés lényege

– egy átfogó általános rész létrehozása, azaz a jogi személyek közös szabályainak igen részletes megállapítása, mégpedig úgy, hogy az általános rész jó részét a társasági jog eddigi szabályaiból absztrahálták.

– a jogi személyek szabályozásának főszabályként „*diszpozitív*” alapra helyezése, azaz módot adni arra, hogy az alapítók, illetve a tagok a létesítő okiratban nemcsak egymás közötti, illetve a jogi személyekkel való „*belső viszonyaikban*”, hanem a jogi személyre vonatkozó *szervezeti és működési szabályoktól* általános jelleggel eltérjenek;

– a hitelezővédelem felerősítése, elsősorban a jogi személy tagjai, illetve vezető tisztségviselői *kártérítési felelősségének*, illetve a jogi személy tagjai *helytállási kötelezettségének fokozásával*.

Ezen eltérések mögött alapvetően a jogi személyiség lényegével kapcsolatos elméleti felfogáskülönbség áll. A Gt. megalkotói alapvetően a jogi személy *szervezeti jellegéből* indultak ki. A jogi személyiség az alapítóktól, tagoktól elkülönült szervezet jogi perszonalizációja. A társasági jogban ez úgy jelentkezik, hogy a vezető tisztségviselőknél nem közvetlenül a tagok, hanem magának a jogi személy gazdasági társaságnak az érdekeit kell szolgálniuk, mégpedig önfelelősséggel (a tulajdonosok–tagok a vezető tisztségviselőket főszabályként nem utasíthatják, hatáskörüket nem vonhatják el).¹¹ Ezzel szemben Kisfaludi András és Csehi Zoltán az alapítók, illetve tagok *érdekvényesítéseként* fogják fel a jogi személyiséget. A tulajdonosok akkor hoznak létre jogi személyiséget, ha üzleti vagy más céljuk érdekének a legjobban megfelel, ezért a lehető legnagyobb teret kell engedni a tulajdonosi autonómiának. Ebből következik, hogy a szerződési autonómia mintájára – voltképp a *jogi személy is jogügyleti alapú* – eltérést kell engedni az alapítóknak–tagoknak a Ptk. lényegében mintának, ajánlatnak minősülő szabályaitól és ebből a szempontból közömbös, hogy így a társasági jogban keverednek a társasági típusok. Ugyanakkor a tagok üzleti akarata nem sértheti más üzleti partnerek törvényes érdekeit, így széles körben át kell törni a jogi személy alapítóktól–tagoktól elkülönült felelősségét.¹²

A Kodifikációs Szakértő Bizottság vezetője és tagjai többsége ezt a „*jogügyleti*” felfogást tette magáévá a kiküldött munkacsoport vezetőjének szervezeti álláspontjával szemben, és ezt az álláspontot a Főbizott-

⁸ Az 1998-ban létrehozott Kodifikációs Bizottságot eredetileg Harmathy Attila vezette. Harmathy alkotmánybíróvá választása után vette át ezt a posztot Vékás Lajos, és alakult ki a kodifikációs bizottság hármas szerkezete: Főbizottság, Szakértő Bizottság, Szövegező Operatív Bizottság.
⁹ A Ptk. kodifikációs munkáinak történetéről lásd *Kecskés László: Az új magyar Polgári Törvénykönyv kodifikációja*. A Kaposvári Jogi Beszélgetések 2013–2015. kötetben. Kaposvár, 2015. 132–157. oldal, valamint *Szikora Veronika: Az új magyar Polgári Törvénykönyv kodifikációja és társasági jogi összefüggései* (nemzetközi kitekintéssel). OTKA tanulmány. Debrecen, 2015.

¹⁰ A munkabizottság paragrafusokba foglalt tervezete megjelent a *Gazdaság és Jog* 2011/7–8. számában.

¹¹ A szervezeti felfogás már a *Jogi személy átalakulása* (JKK Budapest, 1985.) című könyvben megjelent. Legutóbbi változata *Szervezetek megszemélyesítése a jogban*. Kis modern jogdogmatika. *Állam és Jogtudomány*, 2008.1.

¹² Kisfaludy András álláspontját lásd *A jogi személyek szabályozása. Jogtudományi Közöny* 2013. 7–8.

Csehi Zoltán álláspontját lásd először *A jogi személyek szabályozása az új magyar Polgári Törvénykönyv tervezetében – egy kísérlet eddigi története*. Polgári Jogi Kodifikáció 2008. 5–6., 4–14. oldal. A 2013-as Ptk. utáni álláspontját lásd *A kereskedelmi (gazdasági) társaságok szabályozásának megújulásáról az új Polgári Törvénykönyvben*. A Miskolczi Bodnár Péter és Grad-Gyenge Anikó által szerkesztett *Megújulás a jogi személyek szabályozásában* című kötetben. KRE. Budapest, 2015.

ság ülésén is érvényesíteni tudták. Így a Ptk.-javaslat így került az Országgyűlés elé. Miután azonban nem volt elég idő a munkabizottság által kidolgozott szöveg átdolgozására (csak kisebb változtatásokat tudtak rajra végrehajtani), a jogi személy könyv társasági részének fogalmazása inkább a korábban kidolgozott *kötelező jelleghez* igazodik (és ez zavart okoz a jogalkalmazásban). Tudniillik a szövegben olyan szavak szerepelnek, mint „kell”, vagy „kötelező”. Igen ám, de ami mondjuk egy vállalkozónak kötelezőnek tűnik az adott paragrafus olvasása kapcsán, az a 3:4. §-ba foglalt generálklauzula folytán mégsem kötelező.

Ezen túlmenően más általános jellegű problémák is jelentkeznek a Ptk. harmadik könyvével kapcsolatban:

a) Az anyagi magánjogi jelleg túlhangsúlyozása a jogági komplexitás szinte teljes kizárására törekvés tapasztalható. Így került ki a Ptk.-ból a nonprofit gazdasági társaság, a köztestület, a közalapítvány, avagy a költségvetési szervek szabályozása (ez utóbbi három az államháztartási törvénybe került).

b) A tisztán elméleti személelmód, amelynek következtében a Ptk. zömmel *alkalmatlan* a jelenleg fennálló gyakorlati problémák teljes értékű megoldására. Ilyen szabályozás volt található a jogi személyek átalakulásával kapcsolatban – mint már láttuk külön (a Ptk.-val párhuzamos) törvénnyel kellett ezt a problémát megoldani. A legrosszabbul ebből a szempontból a *szövetkezetek* jártak. Ezen a területen a Ptk. szabályai a ténylegesen működő szövetkezetekre nézve lényegében *alkalmazhatatlanok*. Ezen szabályok többségét persze a szövetkezetek a Ptk. szabályaitól való intézményes eltéréssel megoldják¹³, de például a szövetkezeti üzletrészekből származó befektetői jegyek – befektetői tagság probléma megoldása a Ptk. alapján lehetetlen. Ezért állandósultan felmerül a Ptk. mellett egy *önálló szövetkezeti törvény* létrehozásának gondolata.¹⁴

III. A JOGI SZEMÉLY KÖNYV FELÜLVIZSGÁLATÁNAK ALAPSZEMPONTJAI

Az aligha vitatható, hogy az új Ptk. „szupermonista”, tisztán anyagi polgári jogi jellege folytán a jogi személyek körében a *jogalkalmazás sokkal bonyolultabbá vált*, mint korábban. Ha mondjuk valaki kft.-t kíván létrehozni, úgy a kft. szabályain kívül magán a Ptk.-n belül is vizsgálnia kell a gazdasági társaságok közös szabályait, valamint a jogi személyek általános szabályait és ehhez még hozzájönnek a Ptk.-ból kimaradt közjogi, illetve eljárásjogi szabályok, amelyek különböző más törvényekben vannak szétszórva (pl. a társasági tagok kizárására irányadó perek – amelyek egyértelműen

nem cégperek – a nemperes jellegű cégeljárasi törvényben). A legfontosabb anyagi jogi szabályokat – pl. a nonprofit gazdasági társaságot, amely nem lehet speciális cégforma – *visszahozzuk a Ptk.-ba*, illetve a Ptk. ütközéseit más törvényekkel (pl. az érvénytelenség vonatkozásában) *megszüntessük*.

A Ptk.-n kívül maradt, abba a Ptk. jogfelfogásánál fogva belső ellentmondás nélkül vissza nem helyezhető intézményeket pedig *külön törvénnyel* egyértelműen szabályozni kell. Ilyen elsősorban a *köztestület* és a *közalapítvány*, amelyre nézve megfelelő kerettörvényt kell alkotni. Újraalkotásra szorul a cégtörvény is, amely a 2006 óta bekövetkezett több mint ötven módosítás folytán áttekinthetetlen jogszabálysöveggé vált. A *cégtörvényt a Ptk.-hoz kell igazítani, deregulálni kell* és az elektronizáció követelményeit egyértelműen át kell vezetni a cégeljárásban, elkülönítve a tisztán igazgatási jellegű technikai követelményeket az egyértelműen bírósági jellegű törvényességi közreműködést igénylő feladatoktól.

Ami magát a Ptk.-ban lévő szabályozást illeti:

a) Bár a társasági jog szétszakításának hátrányai egyre jobban érzékelhetők, ma már a *társasági jog önálló törvénybe helyezése nem javasolható*. Ugyanez a helyzet az egyesületi és az alapítványi joggal is, bár az *egyesületi jogban* általános jelleggel érzékelhető ügyfélégedetlenség folytán e körben is felmerült az egyesületek Ptk.-ból való kiemelése. Az egyesületi jog fejlesztését szerintem inkább a *civiltörvény általános revíziójával*, a bíróságoknál történő bejegyzési eljárás, illetve nyilvántartás korszerűsítésével, valamint a közhasznú szervezeti jogállás biztosításának a bírósági tevékenységtől való elválasztásával kell megoldani.

b) A Ptk. jogi személyek jogának a kötelező szabályozás elsődlegességére való *visszaállítás* az egész harmadik könyv átfogó átdolgozását teszi szükségessé, amely ugyancsak *nem javasolható*. Az előrelépést a 3:4. §-ban foglalt *generálklauzula finomításával* és az egyértelműen kötelező teendő garanciális előírásoknál kimondani, hogy a szabályoktól a létesítő okirat nem térhet el.

c) A hitelezővédelem túlzásait a *helytállási, illetve felelősségi szabályok megváltoztatásával* kellene lefaragni.

IV. A JOGI SZEMÉLYEK SZABÁLYAINAK MEGVÁLTOZTATÁSÁRA IRÁNYULÓ RÉSZLETES JAVASLATOK

1. A kötelező, illetve eltérést engedő szabályok világos megállapítása

Aligha vitatható, hogy e téren jelentős jogbizonytalanság áll fenn.

Mindenekelőtt a szabályozás mind hazai, mind nemzetközi szempontból *teljesen újszerű*. A szerződésen alapuló gazdasági társaságok kivételével (kkt., bt., kft. – ezekre nézve az első magyar Gt. is diszpozitív szabályozást alkalmazott 1988-ban) a világon egyetlen országban sem főszabályként eltérést engedő a) a részvénytársaság, b) a szövetkezet, c) az egyesülés, d) az egyesület, végül e) az alapítvány szabályozása. A magyar jogban nincs hagyománya az ilyen szabályozás-

¹³ Hasonló a helyzet, mint a Ptk.-szerződések különös részében foglalt szerződéstípusoknál, mint pl. a pénzügyi lízingnél. A Ptk. szabályait egyszerűen nem alkalmazzák, intézményesen eltérnek ettől.

¹⁴ A szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényt igen furcsán, az általános szabályokat szinte teljesen kiüresztve módosították a 2003. évi CCLII. törvénnyel, amely viszont két szövetkezeti típust, az iskolaszövetkezetet és a szociális szövetkezetet részletesen szabályoz. A befektetői tagság fennmaradását a Ptké. biztosította.

nak. Az irodalomban Szladits Károly nyomán az is tisztázásra került, hogy a „szerződéses” gazdasági társaságok kivételével nem a diszpozitív-kógens szabályozás ellentétpárjáról van szó, hanem az imperatív szabályoktól való eltérés lehetőségéről.¹⁵

A Ptk. 3:4. §-áról szólni nem akaró irodalmi vita folyik, és jelentős eltérések találhatók a különböző bírói értekezleteken elhangzott álláspontok között.¹⁶ Nyilvánvaló, hogy itt nem egyszerűen *cégbírói konzervatizmusról* van szó, hiszen az ügyvédi gyakorlatban is bizonytalanságot okoz, hogy például éljek, egyes bírók szerint egy kft.-ben a tagnak csak egy üzletrésze lehet, más bírónál pedig egy tag több üzletrésszel is rendelkezhet, hiszen e téren a Ptk.-ban nincs eltérést tiltó rendelkezés.

A Ptk. 3:4. §-ából eredő bizonytalanságot bizonyos mértékben enyhíti, hogy ma már az új gazdasági társaságok létrehozása több mint 80%-ban *formanyomtatványon* történik, amelyben az ajánlott megoldástól eltérni nem lehet. Az is tény, hogy jogértelmezéssel is megoldható a felmerült problémák egy része. Így

– a Ptk. 3:4. §-a kizárólag a Ptk.-beli szabályokra vonatkozik („e törvény”), más törvény szabályaira nem. Ebből kifolyólag nem lehet eltérni azoktól a szabályoktól, amelyek pl. a Ctv.-ben vannak a név, székhely tekintetében, vagy a Ptk. 12. §-ától, mely szerint csak a részvénytársaságnál lehet a tagi jogokról értékpapírt kiállítani (tehát a bt. kültagjának betétjéről, vagy a kft.-tag üzletrészéről nem), mert ezt a tőkepiaci törvény értékpapír jogszabályai kizárják;

– nem lehet eltérni a Ptk. *vállalatcsoportokra* vonatkozó szabályaitól, mert az elismert (azaz a cégjegyzékbe bejegyzett) vállalatcsoportok nem jogi személyek;

– a bírói gyakorlat teljesen egységes abban, hogy ahol a Ptk. adott jogi személyre nézve definíciót tartalmaz, a *definíciótól nem lehet eltérni*, annak ellenére, hogy a definitív szabály nem tartalmazza az eltérés tilalmazását. Nagyon hiányzik viszont a Ptk. 3:4. § (3) bekezdéséből, hogy nem lehet eltérni az *adott jogi személy lényegét, jogi rendeltetését meghatározó szabályoktól*, hiszen sok esetben a Ptk.-ban nincs kifejezett fogalom meghatározó szabály, hanem több paragrafusból kell össze-szedni az adott jogi személy típus jellemzőit.

A megoldás véleményem szerint a 3:4. § (2) és (3) bekezdésében foglalt definíció pontosítása, *kifejezetten a belső tagi viszonyokra irányítása*, másrészt egyes alapvető garanciális szabályok *egyértelműen kötelezővé tétele*.

a) Ami a definíciót illeti, az alábbi finomítást látnám indokoltnak.

A Ptk. 3:4. § (2) és (3) bekezdése javaslatom szerint így alakulna:

„(2) A jogi személy tagjai, illetve alapítói az egymás közötti, illetve a jogi személyhez fűződő viszonyokra nézve, valamint a jogi személy szervezetére és működésére irá-

nyuló azon szabályoktól, amelyek alapvetően a jogi személy belső viszonyaira vonatkoznak, és lényegesen, valamint közvetlenül nem érintik harmadik személyek törvényes érdekeit – a (3) bekezdésben foglaltak kivételével –, eltérhetnek e törvénynek a jogi személyekre vonatkozó szabályaitól.

(3) A jogi személy tagjai, illetve alapítói nem térhetnek el a törvényben foglalt szabályoktól,

a) ha az eltérést törvény tiltja, vagy

b) ha az eltérés a jogi személy hitelezőinek, munkavállalóinak, illetve a jogi személy tagjai kisebbségének lényeges törvényes érdekét sérti, vagy

c) ha az eltérés a jogi személy feletti törvényességi felügyelet érvényesülését akadályozza, vagy

d) ha az eltérés az adott jogi személy rendeltetésével, alapvető fogalmi ismérveivel ellentétes.”

Ez a megfogalmazás világossá tenné, hogy az eltérés lehetőségei a jogi személy szervezeti-működési viszonyaira *csak akkor* terjednek ki, ha ezek a szabályok is a jogi személy *belső* – tehát a tagok közötti, illetve a tagok és a jogi személy közötti – *viszonyaira* vonatkoznak és közvetlenül és lényegesen nem érintik a külső viszonyokat, azaz harmadik személyek *törvényes érdekeit*. A (3) bekezdés b) és c) pontját ugyancsak finomítani kellene: a b) pont ne a félreérthető jelenlegi „nyilvánvaló jogokról” beszéljen, hanem ugyancsak a lényeges törvényes érdekekről, a c) pont pedig ne akármilyen felügyeletről beszéljen (pl. szakhatósági stb.), hanem a jogi személyt nyilvántartó bíróság *általános törvényességi felügyeletéről*. Emellett a (3) bekezdés kiegészülne egy d) ponttal, lényegében a 2006-os Gt. jól bevált szövegének valamennyi jogi személyre való általánosításával: az eltérés nem sértheti az adott jogi személy rendeltetését, annak alapvető ismérveit.

Emellett a Ptk. szövegében az alábbi paragrafusoknál – ezek alapvetően a) vagyoni mértékek, b) taglétszámmértékek, illetve c) a határozathozatal garanciális szabályai – kellene beiktatni az *eltérés semmisségét* kimondó rendelkezést.

a) A 3:18. § egészüljön ki egy olyan (3) bekezdéssel, amely tiltja a közgyűlés határozathozatali szabályaitól való eltérést. A határozatképesség alsó határának leszállítása ugyanis egyértelműen sérti a kisebbség törvényes érdekeit.

b) A 3:28. § szövege így alakuljon: „A tagok vagy az alapítók az ügyvezetés ellenőrzése céljából legalább három tagból álló felügyelőbizottságot hozhatnak létre. A létesítő okiratnak három tagnál kevesebb tagú felügyelőbizottság létrehozására irányuló rendelkezése semmis.” A jelenlegi szövegezés tudniillik „laikusokban” azt a látszatot kelti, hogy a jogi személy felügyelőbizottságának mindenképp három tagból kell állnia. A szövegnek világossá kell tennie, hogy a felügyelőbizottság tagjainak száma háromnál több lehet, de *kevesebb nem*. Miért nem? A magyarázat rendkívül egyszerű, tudniillik egy ember nem képez bizottságot, két tag esetében pedig véleményeltérés esetében nincs döntés. Megjegyzendő még, hogy két esetben, az rt.-nél, illetve a szövetkezetnél az ügyvezető szerv létszámánál a Ptk. jelenlegi szövege is tartalmazza a „legalább” kifejezést, tehát ez a megoldás nem teljesen új a Ptk. szövegezésénél. Továb-

¹⁵ Lásd Jójárt Eszter: Diszpozitivitás a régi és az új Polgári Törvénykönyvben. *Magyar Jog* 2014.12., illetve a szerzőtől Még egyszer a Ptk. jogi személy könyve állítólagos diszpozitivitásáról. *Gazdasági és Jog*, 2015.11.

¹⁶ Lásd erről Dzsula Marianna: Miért kógens a diszpozitív? I–V., *Céghírnők* 2014. 2–8.

bá szerintem a 3:78. § (1) bekezdésében az egyesület ügyvezetésénél, illetve a 3:397. § (2) bekezdésében az alapítvány kuratóriumának létszámánál is indokolt lenne a „legalább” szó jogszabályszövegbe való behelyezése.

c) A 3:64. §-ban meg kell tiltani, hogy egyesület tíz tagnál kevesebb taggal létrejöhesse. A tíz tag is eléggé alacsony mérték, az pedig nyilván abszurdum, hogy egy egyesület akár egy-két taggal létrejöhesse, illetve, hogy a bíróság mérlegelje azt, hogy mondjuk adott esetben hét-kilenc tag is elég-e az egyesület létrehozásához. Ez már azért is indokolt, mert a Ptk. 3:84. §-a az egyesület működéséhez is megkívánja, hogy az egyesület tartósan legalább tíz taggal rendelkezzen. Ha az egyesület taglétszáma tíz alá süllyed és hat hónapos jogvesztő határidőn belül nem töltik fel a taglétszámot, az egyesület megszűnik.

d) A gazdasági társaságok létesítő okiratának módosításáról szóló 3:102. §-t ki kellene egészíteni egy olyan (5) bekezdéssel, amely tiltja az (1) és (3) bekezdésekben foglaltaktól való eltérést. A létesítő okirat módosítását ugyanis – már a kisebbségvédelem céljából is – indokolt kötelezően minősített többséghez kötni.

e) A 3:161. §-t ki kellene egészíteni egy olyan ötödik bekezdéssel, mely szerint az (1)–(4) bekezdésben foglaltaktól a kft. létesítő okirata érvényesen nem térhet el. A kft. intézményének ugyanis lényeges része, hogy a kft.-tag törzsbetétjének értéke százezer forintnál, a kft. törzstőkéje hárommilliónál kevesebb nem lehet. A kft.-t pedig a zrt.-tól alapvetően az különbözteti meg, hogy az üzlet részről nem lehet értékpapírt kiállítani és egy tagnak csak egy üzletrésze lehet.

f) A 3:162. §-ban az apporttal kapcsolatban garanciális hitelezővédelmi szabályok találhatók, ezért kiegészítendő egy olyan harmadik bekezdéssel, amely kimondja, hogy a 3:162. § (1)–(2) bekezdésében foglalt szabálytól való eltérés érvénytelen.

g) A saját üzletrészre vonatkozó 3:174–3:175. §-ban foglalt szabályok garanciális jellegűek, hiszen alapvetően érintik a kft. és a tagjai közötti jogviszonyt (pl., hogy a saját részvény kibocsátásának felső határa a törzstőke ötven százalékát nem haladhatja meg). Éppen ezért a 3:175. § új (4) bekezdésében ki kell mondani e két paragrafusban foglalt szabályoktól való eltérés tilalmát.

h) A 3:212. §-ban is ki kell mondani, hogy a zrt. és az nyrt. alaptőkéje legkisebb mértékétől való eltérés érvénytelen. Hasonló, eltérést tiltó szabályra van szükség a 3:222. §-ban az ún. saját részvény megszerzésének felső (az alaptőke 25%-áig terjedő) határa tekintetében is.

i) A szövetkezetekre vonatkozó 3:326. § kiegészítendő egy olyan (5) bekezdéssel, mely szerint a szövetkezet alapvető ismérveit meghatározó (1)–(4) bekezdéstől való eltérés semmis, kivéve, ha a szövetkezetek egyes típusaira vonatkozó törvény másként nem rendelkezik. Ugyancsak nem szabadna eltérést engedni a 3:331. § (1) bekezdésében foglalt szabálytól, mely szerint szövetkezet hétnél kevesebb taggal nem jöhet létre.

j) A 3:338. § egészüljön ki egy olyan (5) bekezdéssel, amely szerint a (2) és (3) bekezdésben foglalt garanciális rendelkezésektől nem lehet eltérni. A 3:338. § ugyan-

is a közgyűlés határozatképességének és döntéshozatalának alapvető szabályait tartalmazza.

k) Az egyesülés intézménye nem üresíthető ki és nem is válhat parttalanná. Ezért az egyesülés koordinatív jogi személyként való működését biztosító 3:372. § (2)–(6) bekezdésétől való eltérést semmisnek kell nyilvánítani.

Véleményem szerint erre a tizenegy részletszabályra szükség van annak érdekében, hogy világossá váljon a harmadik könyvben mely szabályoktól lehet eltérni és melyektől nem. Ugyanis azoknál a szakaszoknál, ahol ezek a semmis rendelkezések nem jelennek meg – ha csak a 3:4. § újrafogalmazott generálklauzulájába nem ütköznek –, mód van az eltérésre. Így pl. nincs akadálya annak, hogy a társasági szerződésben a bt. beltárgya és kültárgya abban állapodjon meg, hogy szemben a Ptk. 3:156. §-ával, a kültárg is lehessen ügyvezető. Avagy legyen mód arra, hogy egy kft. ügyvezetőiséget mint kollektív vezető testületet hozzon létre (tehát, hogy ne egy vagy több individuális ügyvezetővel működjön).

2. A Ptk. kiegészítése a hibásan más törvényekbe került szabályokkal

a) A nonprofit társaság polgári anyagi jogi intézmény, nem a Ctv.-be való. Pusztán szerződési technikákkal nem hozható létre, hiszen a Ptk. 3:88. §-a az üzletszerű – tehát nyereségre törekvő – jelleget definitív szabályként mondta ki. Ezért a 3:88. §-t ki kell egészíteni három új bekezdéssel, amely intézményesíti – az alábbiak szerint a nonprofit társaságot.

„(3) A gazdasági társaság nyereségszerzésre törekvés nélkül is tevékenykedhet, a nonprofit társaság ezen jellegét a társaság cégnevében fel kell tüntetni. A nonprofit társaság a gazdasági társaság bármely formájában működhet. Nonprofit gazdasági társaság létrejöhet úgy is, hogy a gazdasági társaság legfőbb szerve elhatározza a társaság nonprofit társaságként való továbbműködését.

(4) A nonprofit társaság esetleges nyeresége a társaság működése alatt nem osztható fel a tagok között.

(5) Nonprofit gazdasági társaság közhasznú szervezetként való működésének feltételeit törvény határozza meg.”

A nonprofit gazdasági társaság közhasznú szervezetként való működését tehát külön törvényben kell meghatározni. Ennek el kell szakadnia a társaság cégbejegyzési (változásbejegyzési) eljárásától és aligha helyes a cégbíróságot ezzel terhelni.

b) A 3:64. § kiegészítendő egy olyan szabállyal, mely szerint egyesületek egymás közötti szerződéssel *egyesületi szövetség* létrehozását határozhatják el. Az egyesületi szövetségekre az egyesületre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Ez a szabály ugyanis anyagi jogi és nem a civil törvénybe való.

c) A 3:65. § (2) bekezdésénél a *különleges jogállású egyesületi tagok* jogállására vonatkozó rendelkezés az alábbi – civil törvényből átemelendő – szabállyal egészítendő ki: „*Különleges jogállású tagok elsősorban a pártoló és a tiszteletbeli tagok, amelyeknek jogait és kötelezettségeit az alapszabály határozza meg.*” Nem helyes ugyanis, hogy a civil törvény kötelező szabályként el-

vonja a szavazati jogot a tiszteletbeli, illetve a pártoló tagoktól. Döntsenek ebben a kérdésben az alapítók az alapszabályban.

d) A civiltörvényből a Ptk.-ba visszahelyezendő a régi Ptk. 568. § (2) bekezdésében szabályozott közös vagyon nélküli ún. *koordinatív társaság*. Ezt a 6:498. §-ba egy alábbi szövegű bekezdés beiktatásával lehetne megoldani: „*Személyek közös vagyont létre nem hozó társaságot is létrehozhatnak együttműködésük keretében.*” Természetes személyek ilyen társaságát nevezhetjük civil társaságnak, ahogy ezt most a 2011. évi CLXXV. törvény teszi. Nem indokolt azonban a jogi személyek kizárása a koordinációs társaság alapításának lehetőségéből.

3. A tagok, illetve a vezető tisztségviselők helytállási kötelezettségének, illetve kártérítési felelősségének finomítása

a) A 3:9. § (2) bekezdését indokolt *hatályon kívül helyezni* a 3:65. § (4) bekezdésével együtt. Ez a rendelkezés tudniillik súlyosan gátolja az állampolgárok egyesülési jogának gyakorlását, azt, hogy belépjenek a civil szféra alapvető intézményének számító egyesületekbe. A 3:9. § (2) bekezdése tudniillik azt mondja ki, hogy ha egy jogi személy tagja nem járul hozzá a jogi személy vagyonához, úgy a jogi személy fizetésektelensége, illetve az ezt követő felszámolás eredményeként a jogi személy jogutód nélküli megszüntetése esetén a többi hasonló jogállású taggal együtt egyetemlegesen felel a kielégítetlenül maradt hitelezőkkel szemben a jogi személy által nem teljesített kötelezettségeikért. Ilyen jogi személy viszont csak az egyesület lehet, hiszen az összes többi jogi személynél az alapító, illetve a tag vagyoni hozzájárulása kötelező.

Miután a civil szférában a 3:9. § jelentős zavart okozott, a jogalkotó ezt a Ptk. szabályainak módosításával úgy kívánta korrigálni, hogy a 3:65. § (4) bekezdésében kimondta, hogy az egyesület tagjai csak „*tagdíjuk erejéig*” felelősek mögöttesen az egyesület tartozásaiért. Ez a szabály azonban több szempontból hibás, mert

- az új Ptk. alapján nem kötelező, hogy az egyesület alapszabálya egyáltalán tagdíjfizetési kötelezettséget írjon elő;

- a tagdíj csak az egyesület létrejötte után lehet tagi kötelezettség;

- a tagdíj az egyesület és tagja közötti belső viszonyban áll fenn, nem érintheti az egyesület harmadik személyekkel szembeni külső viszonyait;

- nem lehet tudni, hogy milyen mértékű tagdíj képezi a helytállás alapját (évi?, többévi?).

Véleményem szerint a jogi személy tagjai mögöttes helytállási kötelezettségére (és nem felelősségére) bővebben elégséges a Ptk. 3:2. § (2) bekezdése, amely a társasági jogban korábban már ismert ún. felelősségátviteli szabályt kiterjesztette valamennyi jogi személyre, így az egyesületekre is, tehát a 3:9. § (2) bekezdése és a 3:65. § (4) bekezdése hatályon kívül helyezendő.

b) Az új Ptk. – szerintem helyes – újdonsága, hogy elhatárolta egymástól és más feltételeket támasztott a szerződésszegésből származó és a deliktualis kártérítési felelősségre. Ezeket a szabályokat azonban szerin-

tem helytelenül alkalmazták a jogi személyek vezető tisztségviselőire.

b/1 A vezető tisztségviselő „belső”, azaz a (saját) jogi személyével szembeni felelőssége.

Ezen a téren a 3:24. § egyszerűen áthozza – és még a megfelelő alkalmazást sem követeli meg – a 6:142. § szerződésszegésből eredő kártérítési felelősség általános szabályát. Az egyértelmű, hogy a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységével – akár megbízásban, akár munkaviszonyban látja el ezt a tisztséget – a jogi személynek jogellenesen és felróhatóan okozott károkat köteles megtéríteni. Az alapvető probléma a *kimentési okokkal*, és azoknál is főleg a 6:142. § b) pontjában megállapított szabállyal van, mely szerint a vezető tisztségviselő mentesül a kártérítési felelősség alól, ha a „*szerződéskötés időpontjában*” előre nem látható körülmény okozta a kárt. Mivel amikor a vezető tisztségviselőt megválasztják (kinevezik) és ezt ő elfogadja, tehát amikor ténylegesen a vezető tisztségviselői megbízatása létrejön (vagy megkötí a munkaszerződését), még el sem kezdte ügyvezetői tevékenységét, ebben az időpontban semmilyen káreseményt nem láthat előre. Ehelyett a 3:24. §-ban korrigált szöveggel kellene ugyanazt kimondani, mint amit a 6:121. § általában tartalmaz, a b) pontot pedig úgy megváltoztatni, hogy akkor mentesül a vezető tisztségviselő a kártérítés megfizetésétől, ha bizonyítja, hogy a kárt az ügyvezetési cselekmény (döntés) vagy annak elmulasztása időpontjában az adott helyzetben a vezető tisztségviselőktől elvárható gondosság tanúsítása esetén sem láthatta előre a kárt okozó körülményt.

Emellett felvethető, hogy nem lenne indokolt azoknál a vezető tisztségviselőknél (illetve felügyelőbizottsági tagoknál), akik tisztségüket ingyenesen látják el (ez a nonprofit szféra jogi személyeinél meglehetősen jellemző), a kártérítési felelősséget a szándékos, illetve súlyos gondatlansággal okozott károkra korlátozni, hiszen a Ptk. 6:147. §-a az ingyenes szerződésszegésnél csupán a kár mértékét korlátozza.

b/2. A vezető tisztségviselő deliktualis (külső) felelőssége

A Ptk. 6:541. §-ával, azaz a vezető tisztségviselők deliktualis felelősségével kapcsolatban a legkülönbözőbb vélemények alakultak ki, és máig sem csillapodó irodalmi vita bontakozott ki.¹⁷

A Ptk. 6:541. §-ában mindenekelőtt nem világos, hogy a szabály kire vonatkozik.

- aki *ügyvezetői tevékenységével* okoz kárt harmadik személynek, illetve

- aki nem ügyvezetői cselekményével, hanem csak azzal „*összefüggésben*” okoz kárt (pl. a vezető tisztségviselő dolgozni megy a jogi személyhez és közben a cégautóval kárt okoz, igazgatósági ülésen összetör egy

¹⁷ Néhány legutóbbi tanulmány a Gazdaság és Jog című folyóiratból. Sárközy Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselők felelősségéről. *Gazdaság és Jog*, 2015.3., Mohai Máté: A vezető tisztségviselők felelősségének lehulló lepléről. *Magyar Jog*, 2015.9., Berta Judit – Ujváriné Antal Edit: „Janus-arcú” gazdasági társasági vezető tisztségviselői jogviszony. *Gazdaság és Jog*, 2016/4.

herendi vázát, avagy – bornírt irodalmi példa – ellopja egy másik vezető tisztségviselő mobiltelefonját).

Ami az első esetet illeti, a jelenlegi szabály, mely szerint ez esetben a jogi személy és a vezető tisztségviselő együtt egyetemlegesen felel a jogellenesen okozott kárért a harmadik személy károsulttal szemben, nyilvánvalóan túl szigorú, a tisztségvállalástól visszatartó, különösen abban az esetben – ami az egyesületeknél, illetve alapítványoknál tipikus –, amikor az elnökségi tag, illetve a kuratórium tagja ingyenesen tevékenykedik. Ehelyett az alkalmazott felelősségnek a 6:540. §-ba foglalt általános szabályát kellene megfelelően alkalmazni a vezető tisztségviselőkre, függetlenül attól, hogy a vezető tisztségviselő megbízási jogviszony vagy munkaviszony alapján tevékenykedik. [Ez utóbbi a tartós megbízásra vonatkozó szabályok, a 6:542. § (2) bekezdésének átvitelét jelenti.] Ez esetben a 6:541. § ekként szólna: „Ha a vezető tisztségviselő ügyvezetői tevékenységével harmadik személynek kárt okoz, a kárért a jogi személy felel, kivéve, ha a kárt a vezető tisztségviselő szándékosan okozta.”

A második eset azonban szerintem nem kíván törvényi szabályozást. Tudniillik, ha a vezető tisztségviselő nem ügyvezetői tevékenysége keretében, hanem csak azzal összefüggésben okoz kárt (lásd a fenti példát a cégautóval kapcsolatban), ezért *kizárólag* a vezető tisztségviselő feleljen, a jogi személy felelősségének megállapítása ez esetben (és így alakult az új Ptk. előtti bírói gyakorlat is) teljesen indokolatlan.

A Ptk.-t módosító 2016. évi LXXVII. törvény hatályon kívül helyezte a Ptk. 6:541. §-t és a 3:24. §-ba új bekezdésként beillesztette az előzőekben ismertetett javaslatomat – az egyetemleges kárfelelősség csak akkor áll fenn, ha a vezető tisztségviselő ügyvezetői tevékenységével szándékosan okoz kárt. Ebből a szempontból teljesen mindegy, hogy a vezető tisztségviselő szerződés megszegésére vonatkozó döntésével okoz kárt vagy sem. Kérdéses lehet persze, hogy mi minősül ez esetben szándékos károkozásnak, tekintettel arra, hogy a jogellenes döntést nyilván a vezető tisztségviselő akarattal (szándékosan) hozza, de a kárt feltehetően nem szándékolja (abba, hogy büntetőjogi analógiát használjak, legfeljebb belenyugszik). Ezt a büntetőjogban eshetőleges szándéknak minősítik és megállapítják a szándékos bűncselekményt. Szerintem a polgári jog logikájának inkább az felelne meg, ha ez esetben csak gondatlan károkozásról beszélnénk és így mellőznénk a jogi személy és a vezető tisztségviselő egyetemleges felelősségét (csak a jogi személy felelne),

b/3. A vezető tisztségviselő felelőssége a felszámolási eljárás alapján megszünt jogi személy kielégítetlenül maradt hitelezőivel szemben

Ezt a kérdést lényegében azonosan rendezzi a gazdasági társaságoknál a 3:118. §, illetve az egyesületeknél a Ptk. 3:86. §.

A gazdasági társaságoknál a Ptk. 3:118. §-a szerint a

társaság felszámolása után kielégítetlenül maradt hitelezők kártérítési igényt érvényesíthetnek a vezető tisztségviselőkkal szemben a deliktuális felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetési képességével fenyegető helyzetet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe. Ez a szabály szerintem jó, és sokkal helyesebb, mint a harmadik Gt. 30. § (3) bekezdésébe később beiktatott szabály, amely ebben az esetben külön törvényre hivatkozott és a hitelezői érdekek elsődlegességéről beszélt.

Igen ám, de a Ptké. nem helyezte hatályon kívül a Cstv. 33/A. §-át, amely még a Gt. alapján került kiadásra. Ez a technikailag rossz, belső ellentmondásokkal terhelt jogszabály igen jelentős problémákat okozott a bírói gyakorlatban, mert ez alapján tömegesen indultak megszünt társaságok volt vezető tisztségviselői ellen kártérítési perek (főleg az adóhatóság részéről). A Cstv. ugyanis

– kettős peres eljárást írt elő, nevezetesen egy megállapítási és egy külön kártérítési pert,

– a megállapítási pert felszámoló is indíthatja, aki nem károsult,

– a per a felszámolási eljárás befejezése előtt és a környezeti károkkal kapcsolatban is megindítható,

– nemcsak a vezető tisztségviselőkkal szemben, hanem elég széles körben a vezető munkavállalókkal szemben is fel lehet lépni.

A problémát fokozza, hogy a Ctv. 118. §-a a Cstv. 33/A. §-ában foglalt rendelkezést kiterjesztette a kényszerítő eljárássra is.

Ezzel kapcsolatban lényegében három álláspont található:

a) csak a Ptk.-t kellene alkalmazni (a szerző álláspontja, de előfeltétele, hogy a Cstv. és a Ctv. tárgyalta rendelkezéseit hatályon kívül helyezzék),

b) külön törvény hiányában a Ptk.-t nem és csak a Cstv.-t kell alkalmazni (tudomásom szerint Csőke Andrea véleménye),

c) mindkét törvényt párhuzamosan alkalmazni kell (tudomásom szerint Dzsula Marianna álláspontja).

Véleményem szerint a Cstv. 33/A. §-át és a Ctv. 118. §-át hatályon kívül kell helyezni. A kérdést ugyanis a Ptk. megfelelően megoldja, a Cstv. és a Ctv. előírásaira nincs szükség. A Ptk. alapján a vezető tisztségviselő kártérítési felelőssége megáll, de csak a felszámolási eljárás jogerős befejezése után. Kizárólag a károsultak léphessenek fel és nincs szükség külön megállapítási, illetve marasztalási perre, a vezető tisztségviselő pedig a deliktuális felelősség általános szabályai szerint perelhetők).

Az egyesületekkel kapcsolatban a Ptk. 3:86. § (2) bekezdése ugyanazt a szabályt tartalmazza, mint a gazdasági társaságoknál a 3:118. §. Mivel az egyesületek vezető tisztségviselői általában ingyen tevékenykednek és az egyesület csak kiegészítő tevékenységként folytat gazdasági tevékenységet, ezért szerintem ezt a szabályt is enyhíteni kellene szándékos károkozásra.